

Abstracte versus figuratieve kunst

De eerste twee delen van 'Kunstkritiek in Nederland 1885-2015' laten zien dat deze elfdelige reeks een uniek naslagwerk zal worden. Elk deel bevat een selectie van enkele tientallen teksten van toonaangevende critici, voorafgegaan door een inleiding waarin het onderwerp van de betreffende bundel in zijn context wordt geplaatst.

Door Sjoerd van Faassen

De reeks, die onder redactie van Peter de Ruiter en Jonneke Jobse staat, zal na voltooiing een goede toegang bieden tot belangrijke ontwikkelingen in de kunst. De onlangs verschenen delen zijn elk verzorgd door een van beide redacteuren en vormen daarvoor meteen het visitekaartje van de reeks.

Het door Jonneke Jobse samengestelde en ingeleide deel omvat de vijftienjarige periode 1945-1960. Het Nederlandse kunstleven werd voor een groot deel beheerst door het geweld van CoBrA, een in 1948 opgerichte club schilders uit Kopenhagen, Brussel en Amsterdam, met als

meest spraakmakende Nederlandse leden Karel Appel, Constant Nieuwenhuys en Lucebert. De beweging kreeg daarom ook zoveel aandacht, omdat ze een verbond aanging met een aantal jonge schrijvers die zich net als de schilders tegen de heersende schilderselite keerden.

Meer traditionele, figuratieve schilders die niet deze woeste abstractie omarmden, kwamen naar hun eigen gevoel nauwelijks aan bod. De titel van Jobse's bundeling is ontleend aan het polemische geschrift 'De schilderkunst in een kritiek stadium' (zonder vraagteken!) van de neo-realist Carel Willink die zich keerde tegen de 'steeds groter wordende verwaarlozing van het vakmanschap' in de schilderkunst. 'Ik rotzooi maar een beetje an,' luidt de beroemde boutade van Karel Appel.

Een aantal van die figuratieve schilders vormde een - aanzienlijk minder invloedrijke - tegengroep onder de naam De Realisten, die de lijn van de traditie wilden doortrekken. Hagenaars als Herman Berserik en Kees Andrea behoorden tot die groep. Het Haagse deel van De Realisten was overigens veel

minder gekant tegen abstractie dan hun Amsterdamse collega's.

Hoe hoog de emoties in deze tijd konden oplopen, blijkt duidelijk uit de controverse rond de tekening 'Vader en zoon' van de Haagse schilder Piet Ouborg. De bekroning van dit werk met de Jacob Maris-prijs in 1950 bracht bij critici als R.E. Penning van het 'Haagsch Dagblad' en vooral J.M. Prange van 'Het Parool' het schuim op de mond. Het stuk van Penning ontbreekt in de door Jobse samengestelde bundel, net als al zijn andere stukken, omdat de redactie van de reeks expliciet koos voor het opnemen van alleen landelijk opererende critici. Het stuk van Prange ontbreekt echter merkwaardigerwijze ook; wel staat een iets later, rustiger stuk over Ouborg in het besproken boek.

Er blijkt maar weer uit dat er over de keuze van de honderden artikelen die er in deze periode geschreven zijn, valt te twisten. De bundel bevat 43 artikelen van 17 critici, van Jan Engelman, via W. Jos. de Gruyter en Charles Wentinck tot Gerrit Kouwenaar en Wim Beeren. Samen met de met grote kennis van zaken ge-

Beklad krantenknipsel 'Deining om 'Vader en Zoon' uit De Telegraaf van 27 juni 1950. ► Illustratie: RKD Nederlands instituut voor kunstgeschiedenis, Den Haag

schreven inleiding van ruim 50 pagina's geven de artikelen een goed beeld van wat er speelde in deze periode. De bundel telt voorts nuttige biografieën van de opgenomen critici.

Jonneke Jobse, 'De schilderkunst in een kritiek stadium? Critici in debat over realisme en abstractie in een tijd van wederopbouw en Koude Oorlog 1945-1960'. NAIo10 Uitgevers, Rotterdam, ISBN 978 94 6208 124 6, 285 pag., € 34,50.